

1. ЛІСОВЕ ТА САДОВО-ПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО

УДК 712.41 (712.24)

*Доц. М.П. Курницька, канд. с.-г. наук;
аспір. К.В. Мирончук – НЛТУ України, м. Львів*

СТАН ЖИВОПЛОТІВ У СУЧАСНОМУ МІСТІ

На основі інвентаризації живоплотів м. Чернівців здійснено їх класифікацію, біометричну характеристику, проведено аналіз видового складу та якісного стану. Названо основні негативні фактори, що впливають на декоративність та функціональну здатність живих огорож. Запропоновано низку заходів для покращення стану живоплотів у сучасному місті.

Ключові слова: живоплоти, формування, видовий склад, якісний стан, декоративність.

Зважаючи на складний екологічний стан сучасного міста, значення зелених насаджень важко переоцінити. Виконуючи величезну санітарно-гігієнічну роботу, вони, водночас, відіграють значну роль в архітектурі міста. Декоративні властивості рослин – різноманіття форм, кольору і фактури – відкривають широкі можливості для використання насаджень як одного з засобів архітектурно-планувальної фітомеліорації.

У цьому плані заслуговують уваги і глибокого вивчення живоплоти, як важливі елементи садово-паркової композиції населених місць. Ці неперервні щільні ряди з чагарників або безштамбових форм дерев, що призначені для загородження або розподілу території чи різноманітних майданчиків, створення розмежувальних і спрямувальних ліній, захисту від вітру, пилу, газів, міського шуму, маскування господарських споруд та ін., мають високі декоративні якості і є невід'ємним елементом як міського, так і заміського озеленення [1, 2].

Об'єктами наших досліджень були живоплоти вздовж головних вулиць Чернівців на об'єктах загального користування, обмеженого та спеціального призначення. Всього обліковано 117 живоплотів на 29 об'єктах міста. Інвентаризацію живоплотів у Чернівцях виконували згідно з вимогами Інструкції з технічної інвентаризації зелених насаджень у містах та селищах міського типу України 2001 р.

Під час обстеження визначали такі показники: класифікація живоплоту за висотою та способом формування, видовий склад дерев чи чагарників, протяжність, ширина, висота та вік живоплоту, спосіб формування, кількість саджанців на 10 м.п. та кількість рядів. Якісний стан визначали згідно з критеріями Інструкції з технічної інвентаризації. Заходи щодо вдосконалення живоплотів розробляли на основі Правил утримання зелених насаджень міст та Інших населених пунктів України.

Загальна протяжність живоплотів на головних вулицях м. Чернівці – 8367 м. Згідно з результатами обстеження, за конструкцією на об'єктах дослідження виявлені одно- і дворядні живоплоти у співвідношенні 77,3 і 22,7 % до всієї кількості відповідно.

Як відомо, за формою живоплоти бувають формованими чи вільно зростаючими [4, 5]. Інакше їх ще називають традиційними чи нетрадиційними.

ми. Відмінність між ними полягає не лише у зовнішньому вигляді, але й у призначенні, асортименті рослин. Переважають в міському озелененні формовані живі огорожі. На наших дослідних об'єктах виявлено 22 неформовані живоплоти, що становлять 18,8 % від загальної кількості. Деякі з них є типовими вільно зростаючими (зі спіреї середньої і Вангутта, жасмину садового, форзиції проміжної, сніжнягідника білого, кизильника чорноплідного), а інші перетворились у неформовані внаслідок припинення догляду (зі самшиту вічнозеленого, ялини звичайної, туї західної, пухироплідника калинолистого).

Аналізуючи породний склад живоплотів, можна сказати, що він не відрізняється різноманітністю. Виявлено 18 видів деревно-чагарникових рослин, які належать до 11 родин. Здебільшого використовують самшит вічнозелений (19,7 %), свидину білу (17,9 %), спірею Вангутта (12 %), пухироплідник калинолистий (11,1 %). Дещо рідше трапляються живоплоти із бирючини звичайної, кизильника чорноплідного, спіреї середньої. Поодинокі зростають живоплоти із бузку звичайного, ялівцю віргінського, туї західної, форзиції проміжної, граба звичайного, сніжнягідника білого.

Провівши класифікацію живоплотів за висотою, ми виявили, що переважають в озелененні м. Чернівці середні живоплоти (1-2 м), їх кількість становить 78 шт., тобто 66,7 %. Менше використовують бордюрні огорожі з самшиту вічнозеленого – 5,1 % (рис.).

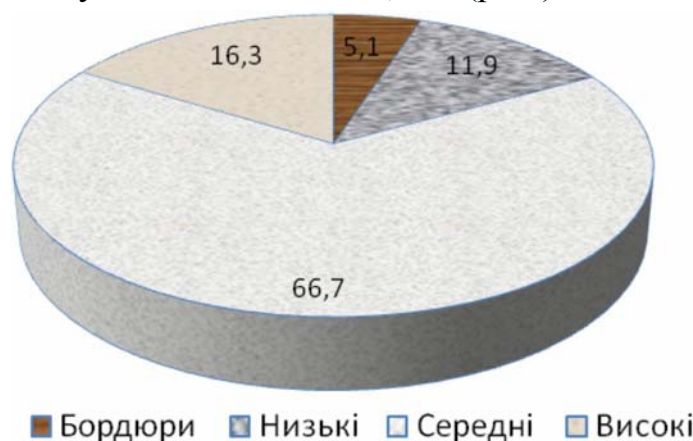

Рис. Класифікація живоплотів за висотою, %

Щодо вікових категорій, то більшість існуючих у м. Чернівці живоплотів створені в часи розбудови міста. На сьогодні нові живоплоти формуються дуже рідко. Найстарішими є живоплоти на культурних площах та на територіях спеціального призначення.

Як бачимо з табл. 1, друга вікова категорія живоплотів (від 11 до 20 років) становить 73,5 %, а молоді – лише 11,1 %. Досить значний відсоток належить живоплотам, яким більше ніж 20 років. Отже, живоплоти м. Чернівці потребують негайних реконструктивних заходів щодо їх омолодження.

Табл. 1. Аналіз живоплотів м. Чернівці за віковими категоріями

№ з/п	Вікові категорії	Кількість живоплотів	
		шт.	%
1	3-10 років	13	11,1
2	11-20 років	86	73,5
3	>20 років	18	15,4
Всього		117	100

За результатами якісного стану живоплотів (табл. 2) варто вказати, що здорових повноцінних живоплотів у місті на головних вулицях є лише 15,4 %. Живоплоти в задовільному стані становлять 58,1 %, а в незадовільному – 26,5 %, Зовнішньо такий стан відображений всохлими листками та гілками, оголенням нижніх частин крон, механічними пошкодженнями, здрібнілим листям та зрідженими кронами.

Табл. 2. Аналіз якісного стану живоплотів у м. Чернівці

№ з/п	Якісний стан	Кількість живоплотів	
		шт.	%
1	Добрий	18	15,4
2	Задовільний	68	58,1
3	Незадовільний	31	26,5
Всього		117	100

Це свідчить про те, що існує багато вад у створенні, догляді та формуванні живоплотів. Основними з них, на наш погляд, є агротехнічні проблеми (невідповідність якості ґрунту, порушення технології посадки і догляду, особливо формування). Ослаблі кущі вражають шкідники та фітохвороби. Є випадки, коли живопліт посаджений у невідповідному місці, де умови не відповідають біоекологічним особливостям рослин.

Не менш важливим фактором є забруднене середовище міста. Від насичення повітря викидними газами, пилом, різними хімічними елементами листя отримує хімічні опіки, що призводить до його відмирання. Підбираючи чагарники для створення декоративної огорожі, треба враховувати такі їх біологічні якості, як довговічність, швидкість росту, витривалість чи добра адаптація до чинників зовнішнього середовища і ін. У разі неправильного формування і невчасного обрізування живопліт втрачає декоративність, а інколи й зовсім гине. Молоді живоплоти вчасно не формуються, внаслідок чого чагарник не кущиться і зростає поодинокими пагонами.

У багатьох випадках спостерігається засмічення живоплотів іншими породами, особливо кленом ясенелистим, пухироплідником калинолистим та ін. Так, на вул. Воробкевича у живопліт із спіреї середньої заселили клен ясенелистий, деревце липи дрібнолистої. Часто стан живоплотів залежить від того, хто за ними доглядає. Для прикладу, на території Чернівецького управління лісового та мисливського господарства зростає живопліт з самшиту, якому вже близько 20 років, але його стан ідеальний. В такому ж стані знаходиться живопліт зі самшиту звичайного, який закріплений за Чернівецьким лісгоспом.

Отже, основними причинами поганого стану живоплотів є недотримання агротехніки їх створення, календарного плану догляду і формування, неправильне обрізування, невчасне лікування від фітозахворювань і ентомошкідників або й взагалі його відсутність. На наш погляд, стан живоплотів у Чернівцях варто покращувати такими заходами:

- збільшенням кількості живоплотів, використовуючи їх різновидності за висотою, формою, структурою і т. ін.;
- правильним відбором деревних видів, враховуючи їх біологічні та екологічні особливості;
- розширенням асортименту порід та урізноманітненням композиційного їх вирішення;

- дотриманням агротехніки створення, формування і догляду за живоплотами;
- вчасним проведенням омолоджувальних та реконструктивних заходів.

Література

1. Клименко А.В. Живоплоти, боскети, лабіринти / А.В. Клименко. – К. : Вид-во "Дім, сад, город", 2006. – 56 с.
2. Улейская Л.И. Живые изгороди / Л.И. Улейская, Л.Д. Комар-Темная. – М. : ЗАО "Фитон+", 2002. – 224 с.
3. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць : підручник / В.П. Кучерявий. – Львів : Вид-во "Світ", 2005. – 456 с.
4. Тихонов В.І. Озеленення міст і селищ / В.І. Тихонов, В.Ф. Петренко, В.А. Садова. – К. : Вид-во "Будівельник", 1990. – 208 с.
5. Бондарева О.Б. Клумбы и живые изгороди / О.Б. Бондарева. – М. : Изд-во АСТ, Донецк : Изд-во "Сталкер", 2007. – 156 с.
6. Сапелин А.Ю. Живые изгороди / А.Ю. Сапелин. – М. : Изд-во "Кладесь-Букс", 2008. – 127 с.
7. Інструкція з технічної інвентаризації зелених насаджень у містах та селищах міського типу України (Наказ Держкомітету будівництва, архітектури та житлової політики України, № 226 від 24.12.2001 р.).

Курницькая М.П., Мырончук К.В. Состояние живых изгородей в современном городе

По результатам инвентаризации живых изгородей г. Черновцы приведена их классификация, биометрическая характеристика, проведен анализ видового состава и качественного состояния. Названы главные негативные факторы, влияющие на декоративность и функциональную способность живых изгородей. Предложены необходимые мероприятия для улучшения состояния живых изгородей в современном городе.

Ключевые слова: живая изгородь, формирование, видовой состав, качественное состояние, декоративность.

Kurnytska M.P., Myronchuk K.V. The state of green hedges in a modern city

Green hedges in Chernivtsi city are investigated and analyzed. They are classified, biometric parameters are obtained, their type content and quality are analyzed. Main negative factors reducing green hedge functionality and decoration ability are established. Recommendations are made in order to improve green hedge state in a modern city.

Keywords: green hedge, formation, type content, quality state, decoration ability.

УДК 634. 017 Ст. викл. В.А. Вітенко, канд. біол. наук – Уманський НУС

ВИЗНАЧЕННЯ МОРОЗО- ТА ЗИМОСТІЙКОСТІ *MORUS ALBA* L. ТА ЇЇ ДЕКОРАТИВНИХ ФОРМ В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Досліджено стійкість *Morus alba* L. та її декоративних форм *Morus alba* "Pendula", *M. a.* "Globosa", *M. a.* "Pyramidalis", *M. a.* "Contorta", *M. a.* "Macrophylla", та *M. a.* "Tatarica" до низьких температур. Розроблено комплексну оцінку визначення морозо- та зимостійкості рослин.

Ключові слова: морозостійкість, зимостійкість, вологість ґрунту, визрівання пагонів, комплексна оцінка.

Вступ. За участю людини відбувається процес інтродукції деревних та кущових рослин з одних ґрунтово-кліматичних умов в інші. Найбільші труднощі виникають під час "переселення" тропічних і субтропічних рослин у північні широти (наприклад, в зону помірно-континентального клімату). Як-